

FRANK CASTORF

Dramatizace prozaických děl
(Alfred Döblin:
Berlín, Alexandrovo náměstí)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- **FRANK CASTORF / DRAMATIZACE (přehled)**
- Vasilij Šukšin: Energičtí lidé (1978)
- Stanislaw Lem: Průzkumná cesta profesora Tarantogy (1980)
- Lothar Trolle: Hermes in der Stadt (1992)
- Anthony Burgess: Mechanický pomeranč (1993)
- Daniel Charms: Ztroskotané představení (1995)
- August Strindberg: Černé vlajky (1997)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Fjodor Michajlovič Dostojevskij: Běsi (1999), Uražení a ponížení (2001), Idiot (2002), Zločin a trest (2005), Hráč (2011), **Bratři Karamazovi (2015)**
- Robert Harris: Vlast (2000)
- Michel Houellebecq: Elementární částice (2000)
- **Alfred Döblin: Berlín, Alexandrovo náměstí (2x) (2001, 2005)**
- Michail Bulgakov: Mistr a Markétka (2002), Pilátův sen (2011)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Frank Norris: Lačnost po zlatě (2004)
- Pittigrilli: Kokain (2004)
- Louis-Ferdinand Céline: Sever (2007), Cesta do hlubin noci (2013)
- Erich Kästner: Emil a detektivové (2007)
- Friedrich von Gagern: Mučednický kůl (2005), Oceán (2009)
- Heinrich von Kleist: Markýza z O... (2012)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Franz Kafka: Amerika (2012)
- Honoré de Balzac: Sestřenice Běta (2013)
- Curzio Malaparte: Kaput (2014)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- **Alfred Döblin**
- Ovlivněn expresionismem

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- **Berlin Alexnaderplatz. Die Geschichte über Franz Biberkopf. (1929)**
Berlín, Alexandrovo náměstí
  - ;Propuštěný vězeň Franz Biberkopf se pokouší zapojit do běžného života – souboj s velkoměstem
  - Paralela – James Joyce „Odysseus“ (1922) aj.

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Členění – 9 knih
- jazyk
- Paralelní a anachronické vyprávění, vsuvky (antika apod.)
- Technika koláže a montáže
  - Citace a titulky z novin , reklamní texty, politická hesla, texty písniček, rýmovačky atp.
  - **Koláž** – z franc. coller = lepit
  - **Montáž** – spojování jednotlivých částí v jeden celek (v širokém smyslu slova, např. technická montáž stroje... apod.)

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí)

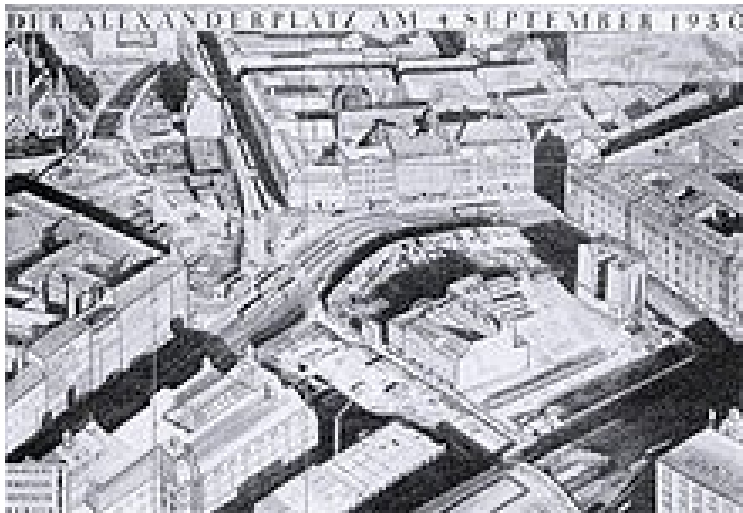
– Česky:

- 1935 Praha : Julius Albert, překlad Zdenka Münzrová
- 1968 Praha : Odeon, překlad Kamila Jiroudková
- 2014 Praha : Rybka Publishers, překlad Kamila Jiroudková

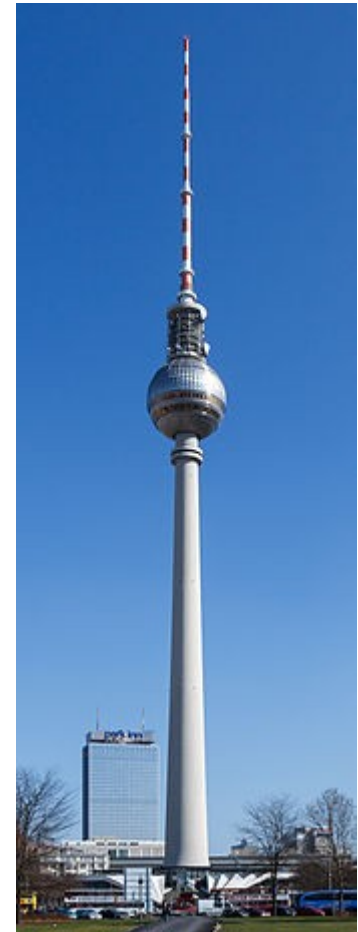
– Filmové a televizní verze

- např. Rainer Werner Fassbinder – 1980, 14 dílná TV seriál

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí)

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí)

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí)

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) / Wagner-Siegfried

KUBISMUS

Picasso / Kytara / Žena v zahradě

Picasso / Matka a dítě / Tři hudebníci

Koláž

Václav Cejpek / 7. 4. 2015 / 21. 4. 2015

- Muž v kavárně,
1914,
*olej a lepený
papír*

Koláž // Juan Gris

Václav Cejpek / 7. 4. 2015 / 21. 4. 2015

Emmanuel Flipo / Koláž 1998

Václav Cejpek / 7. 4. 2015 / 21. 4. 2015

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) Scéna a kostýmy Bert Neumann

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) Scéna a kostýmy Bert Neumann

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) Scéna a kostýmy Bert Neumann

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) Scéna a kostýmy Bert Neumann

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) Scéna a kostýmy Bert Neumann

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) Palast der Republik

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí) Palast der Republik

Castorf – Dramatizace (Berlín, Alexandrovo náměstí)

- **POSTDRAMATICKÉ DIVADLO**
  - Zpochybnění dramatického textu
  - Zdůraznění významu jiných divadelních prostředků
  - Plurimediální text (Manfred Pfister)
  - Inscenování románů = jeden z typických komunikačních způsobů současného (německého) divadla

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

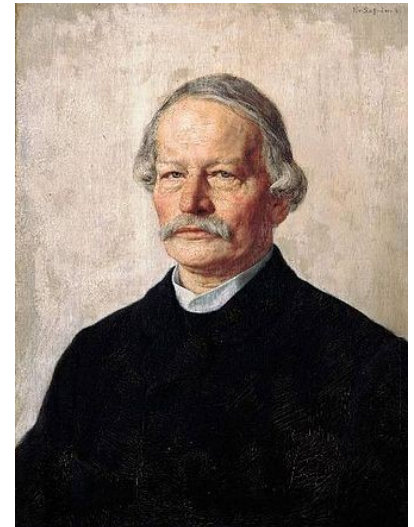
- Obliba velkých románů - vznikají četné dramatizace
  - Mann: Buddenbrookovi
  - Fontane: Effi Briestová
  - Goethe: Utrpení mladého Werthera
  - Dickens
  - Dostojevskij

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Döblin (u příležitosti premiéry zfilmované verze Alexandrova náměstí r. 1931):
„... (jsem přesvědčen) že z Alexandrova náměstí není možno vytvořit divadelní hru. Protože linii osudu Franze Biberkopfa, lépe řečeno osudovou melodii, nelze stlačit do scénické podoby. Do scénické podoby, která předepisuje určitou formu – dělení na scény a závěry jednání a konec, padá železná opona – to by nešlo. Mohl z toho být jen film nebo rozhlasová hra.“

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- V historickém kontextu, podle pyramidálního schématu dramatu u Gustava Freytaga (Aristoteles, Schiller) je dramatizace Alexandrova náměstí nepředstavitelná:
  - Román má epizodickou strukturu,
  - Montáž textů atd.

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- **DRAMATIZACE ROMÁNŮ (PRÓZY)**
  - Dramatizace románů není už formou a obsahem klasickým dramatickým textem
  - Nelze brát jako obecně platnou klasickou třídu „lyrika – epika – dramatika“

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- DRAMATIZACE U CASTORFA

- Provokace z principu

- Cílem provokace je iritace a aktivace publika, zneklidňování...

- Intertextualita = *propojení různých textů, využití jednoho textu v jiném textu*

- montáž, koláž
    - Užívá už Döblin v románu
    - Castorf dále zapojuje mediální a filmové citace

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Stylový prvek postdramatického divadla →→ nadbytek prostředků
- Důsledkem je mj. dekonstrukce

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- **DEKONSTRUKCE**
– JACQUES DERRIDA (1930 – 2004)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)
Museum ve Weil am Raum (Bavorsko) // Tančící dům v Praze

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)
Křišťálový palác Ufa v Drážďanech

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)
Neuer Zollhof v Düsseldorfu

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Vliv Brechtova epického divadla:
  - vypravěč,
  - postavy se stávají vypravěči vlastních příběhů,
  - montáže a koláže,
  - média, střídání médií
  - zrušení tradiční výstavby dramatu (dělení na akty, scény...)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- DRAMATIZACE = Divadelní text vzniklý na základě románu (prozaického textu)
  - Inovace
  - Změny
  - Interpretace
  - Komentáře
    - Vzniká otázka věrnosti předloze a autorství

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- TEZE

- Dramatizace románu je nový žánr umístěný mezi „dramatiku“ a „epiku“

- Lyrika – epika – *dramatizace* - dramatika

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Existuje rozdíl mezi dřívější dramatisací prózy a mezi postmoderní dramatisací?
  - Dříve: dramatizace znamenala především epizaci dramatického textu (vstup zprostředkujícího komunikačního systému – vypravěče apod.)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

– Postdramatická kritéria, která mj. určují „nový žánr“ dramatizace:

- Text
- Jazyk
- Postava
- Tělo
- Příběh
- Jednání
- Prostor a čas
- Prostředky postdramatické intermediality

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Drama (Dramatický text) vs. Divadelní text
  - Plurimediální text
  - Rozdílný způsob recepce u prózy a divadla (čas, tempo, kolektivnost vs. samota ...)
  - Román = velká vyprávěcí forma, má ozřejmit souvislosti historie, společnosti a individuální biografie (Lukács)

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- DRAMATIZACE U CASTORFA
- „...(běžné divadlo) je obvykle strašně beztvaré, to vadilo už Bertoltu Brechtovi. Pro mě je dost důležitá určitá komplexnost, jak se projevuje v mnohovrstevnatém způsobu vnímání, ale i v látce, v románech Dostojevského. (...) Chtěl bych se přiblížit mnohovrstevnatosti zrcadlení světa. (...) Proto také často pracuji s romány. Divadelní hry jsou mnohdy jako generální plán: sugerují rozpoznatelnost a ovladatelnost světa.“

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Touha po komplexnosti a nejednoznačnosti ve zobrazení světa →→ vzniká tehdy, když si autor/autoři hrají s odchylkami a rozdíly vůči předloze.
  - hra s původními významy se stává ekvivalentem vypravěčské mnohoznačnosti

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Změny v procesu dramatizace
  - přenos, který je založen na změně média
  - text určený k tichému čtení je přepracován pro jeviště
→ je přizpůsoben novým funkcím
  - text románu se musí proměnit v hlavní a vedlejší text
  - divadlo musí rezignovat na funkci vypravěče nebo ji musí přidělit postavám či nějakému hlasu „off“
  - místo děje, čas děje
  - nový dramatický text tvoří přechodové stadium do jiného média

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- transformace myšlenek, snů, teoretických reflexí...
- obvykle zmenšení personálu
- „ztráty přenosu“ jsou obvyklé, je třeba s nimi počítat
- Castorf: „ Když mám látku jako Běsi, zdá se mi, že člověk se dokáže přiblížit vždycky jenom k hraničním hodnotám.“

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- Castorfova metoda jak vypracovat to, co je pro něho důležité:
  - rozložit román na jeho základní části
  - nejzajímavější části znovu poskládat
  - Castorf: „... lze říct, že dojde ke zboření. Ale zde se rozlišují dva způsoby pohledu, někdo vidí jen zboření, někdo vidí, jak z trosek vzniká něco nového.“

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- v případě dramatizace Berlín, Alexandrovo náměstí – vzniká na první pohled něco, co je jednoznačnější než Döblinův román:
  - silnější orientace na Franze Biberkopfa
  - škrtnutí mnoha dějových linií a epizod
  - scény často přímo navazují
  - Castorf se jen volně drží kapitol románu
  - scéna: 4 mobilní obytné buňky (jedna je jako hospoda) – zmenšení počtu dějů

Castorf – Dramatizace
(Berlín, Alexandrovo náměstí)

- **HERECKÁ TVORBA**
  - Stanislavskij – přirozenost zobrazení postav
  - Brecht – působnost skrze hru odcizení
  - Artaud – organické divadlo
  - CASTORF – propojení všech tří metod

- **POLITICKÉ DIVADLO**

- Podle Eriky Fischer-Lichte:

- Divadlo je v zásadě politické, vystupují zde proti sobě dvě skupiny (herci a diváci)
- Pokud divadlo zobrazuje člověka a svět jako proměnitelné, jde o politické divadlo
- Mnohost témat v obsahové rovině